

KRÚDY GYULA

(1878—1933)

Életéről nincs sok mondanivaló — illetve volna, de azt ő maga mondta el szinte prousti méretű egocentricitással. Nyiregyházán született, Debrecenben, Nagyváradon és Budapesten volt újságíró, megírt egy tucat regényt s néhány száz novellát, megteremtett egy magyar világot, amelyet nagyon kevesen ismernek s amelyen olvasói többnyire múzeumlátogató amerikai túristák tempójában szübhantak át a napilapok hasábjain. Néhány évvel ezelőtt halt meg és most kezd igazán élni. Életében még csak az irodalom szerelmei suttozták azt, amit ma — részben egy nagyon népszerű író Krúdy-rajza nyomán — egyre többen sejtenek, hogy több ő, mint akinek elkönnyvelték: a „krúdyzmus” tulajdonképpen az adoma, a kvaterkázás formáiban a magyarság legmélyebb törvényszerűségeit fedte fel s a magyar glóbuszra mért, látszólag szűk horizontján a világirodalom fényeit esillantotta fel. Az elveszett félmult idő nyomában jár, témái kicsiny, szikrázó gyémántok, amelyekben rejtelmes és távoli tüzek villognak. Krúdynál egy vidéki vendéglő ízeinek díszletében vagy egy gentry-mulatozás után maradt vörösborfoltos kockás asztalkendő elemzésében a mítikus félmult magyar világ minden küzdelme, édessége, búbánata és embersége felmerül. A szabad képzettársításnak ez a stílusa a modern nagy regény legfőbb vívmánya, de Krúdy magától s magának találta meg, anélkül hogy Proustot vagy Joyceot olvasta volna. „A vörös postakocsi” Rezeda ura ugyanolyan szuverénül bánik az idővel, ugyanolyan örült következetességgel kever egybe élményt és emléket, mint akármely jóra való expresszionista regényhős Párizsban vagy Londonban. Ahol az anekdotázó Mikszáth politikai törvényszerűségeket fedezett fel, ott az ugyancsak anekdotás kedvű Krúdy irodalmi kodifikációra tör. A körmondatot mint a klasszicizáló latinosság haszontalan ballasztját a magyar széppróza a mult század derekán száműzte; Krúdy jóvátette ezt az igazságtalanságot: krúdygyulás körmondatait konok kitartással udvarképessé tette és szeszélyes, bonyolult hasonlatsoraival új utat nyitott a magyar lírai kifejezésnek a prózai stílus világában. Magányos ember volt, igazi bujdosó — de úgy tudott bujdosni, hogy el se hagyta a hazáját...

KRÚDY GYULA
Diskay Sándor felvétele.